

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**77-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

16 травня – 22 травня 2025 р.

МЕРЕЖЕВИЙ ПРОСТІР І ВІРТУАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

У ХХІ столітті глобальні цифрові трансформації істотно змінили спосіб сприйняття, зберігання, поширення та використання інформації. Основним середовищем взаємодії стає мережевий простір, у якому виникає новий вимір – інформаційна культура мережевого простору, яка потребує від індивіда специфічних навичок, норм поведінки та критичного мислення. Одночасно формується феномен віртуальної інформаційної культури, що пов'язана з діяльністю людини у віртуальній реальності, віртуальних спільнотах, ігровому та метавсесвітньому середовищі.

Мережевий простір – це «сукупність усіх цифрових середовищ, які створені для обміну інформацією, включно з інтернетом, соціальними медіа, форумами, чатами, цифровими архівами, базами даних тощо» [2, с. 148]. Особливістю його є відкритість, інтерактивність, швидкоплинність і потенціал до глобального охоплення. Відповідно, інформаційна культура мережевого простору – «це система знань, норм, правил і навичок, яка дозволяє особистості ефективно та безпечно функціонувати в цифровому середовищі» [2, с. 201]. Основними її компонентами є: 1) цифрова грамотність (володіння технічними навичками роботи з інформаційними технологіями, онлайн-інструментами, платформами; 2) критичне мислення (здатність аналізувати джерела, відокремлювати факти від думок, виявляти фейкову інформацію, медіаманіпуляції); 3) комунікативна етика (дотримання правил поведінки в онлайн-середовищі (нетикет), толерантність, повага до приватності, запобігання кібербулінгу); 4) кібербезпека (знання правил захисту персональних даних, обачність щодо шкідливих посилань, фішингу, спаму); 5) уміння створювати контент (здатність укладати інформативні, етично прийнятні й грамотно оформлені тексти, відео, зображення). У мережевому просторі відбувається не лише передача інформації, але й формування нових моделей соціальної взаємодії, а саме: онлайн-освіта, цифрова демократія, електронне урядування, дистанційна праця, цифрові активізми. Водночас мережевий простір породжує виклики для інформаційної культури, з-поміж яких: поширення дезінформації та пропаганди; цифрова залежність; порушення етичних норм; агресія у віртуальних коментарях; маніпулятивні алгоритми (наприклад, персоналізовані стрічки новин, інформаційні «бульбашки»). Тобто, формування високого рівня інформаційної культури в мережевому середовищі вимагає системної

освітньої політики, просвітницьких кампаній, а також розроблення етичних стандартів для цифрових платформ.

Віртуальна реальність – це «новий пласт соціального й інформаційного простору, де комунікація, діяльність, самопрезентація й навіть ідентичність відбуваються в умовах цифрової відстороненості від фізичного світу»[1, с.58]. Нині існує поняття «віртуальна інформаційна культура» як специфічна форма інформаційної культури, що презентується у віртуальних середовищах: онлайн-іграх, метавсесвітах, віртуальних форумах, VR-платформах, а також у соціальних мережах, де створюються «віртуальні образи» особистості (аватари, цифрові профілі). Із-поміж основних характеристик віртуальної інформаційної культури варто окреслити такі: 1) маскування особистості та зміна ідентичності (користувачі можуть створювати альтернативні образи себе, вільно маніпулювати ролями, анонімністю, що породжує нові етичні виклики); 2) межа між реальністю та симуляцією (віртуальний досвід може замінювати реальний, впливати на емоційний стан, світогляд і поведінку); 3) естетика й візуалізація інформації (віртуальний простір активно використовує графіку, 3D-ефекти, анімації – тобто, інформація тут часто подається не у вигляді тексту, а у візуально-символічній формі); 4) інтерактивність і гейміфікація (значна частина інформаційної взаємодії у віртуальному середовищі відбувається через ігрові елементи, симуляції, віртуальні практики)[2, с. 60]. Крім того, віртуальна інформаційна культура формує нові етичні норми, наприклад, правила взаємодії в метавсесвітах, поняття «цифрової репутації», віртуального громадянства, онлайн-гідності. Зазначимо, що однією з актуальних проблем є відсутність критичного мислення у віртуальних середовищах. Користувачі часто схильні сприймати візуальний віртуальний контент як більш «реальний», довіряють зображеному більше, ніж перевірений інформації. Це створює підґрунтя для маніпуляцій, фейкових наративів, «доказів» через фотореалістичну симуляцію (наприклад, дипфейк).

У контексті освітнього процесу віртуальна інформаційна культура передбачає: «розвиток VR-компетентностей; вивчення етики віртуального середовища; інтеграцію віртуального навчання в традиційні освітні моделі; виховання відповідальності за віртуальні дії, які можуть мати реальні наслідки»[3, с. 49].

Отже, інформаційна культура мережевого та віртуального простору – це нова фаза розвитку людської культури в умовах цифрової доби, яка охоплює як технічні, так і морально-етичні аспекти взаємодії з інформацією. Для ефективного функціонування в цифровому світі сучасна особистість має не лише володіти комп'ютерною грамотністю, але й розвивати медіаграмотність, критичне мислення, відповідальне ставлення до цифрової поведінки. Водночас суспільство має формувати інституційні

умови для розвитку й підтримки високої інформаційної культури, яка є основою стійкого та безпечного інформаційного середовища.

Література

1. Бикова О. В. Віртуальна реальність як соціокультурний феномен. *Соціальні комунікації*, 2022. № 2 (34). С. 58–66.
2. Цветкова Г. О. Інформаційна культура: сучасні виміри. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 216 с.
3. Шевченко С. В. Медіаграмотність і критичне мислення в цифрову епоху. *Інформаційне суспільство*, 2021. № 3. С. 45–52.

УДК 811.161.2'373.7-027.31:355.48(470-651.1:477)

*Л. І. Дерев'янка, к. філол. н., доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ-НОВОТВОРИ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Фразеологізм (фразеологічна одиниця, фразеологічний зворот, фразема) – стійка мовна одиниця, для якої характерна семантична цілісність, синтаксична неподільність та відтворюваність у процесі мовлення як готової словесної формули.

У сучасній українській мові фразеологізми – це самостійні мовні одиниці, відмінні від інших лінгвальних одиниць – слова, словосполучення, речення. Фразеологізми завжди відтворюємо як цілісні мовні одиниці, а не будуємо щоразу за новими синтаксичними моделями. Порядок слів у фразеологізмах більш сталий, ніж у словосполученнях. Фразеологізм як найскладніша номінативна одиниця передає поняття через прикметні ознаки або метафору, додає тексту образності, оцінності: *топтати ряс*, *збити з пантелику*, *накивати п'ятами*, *ні пари з уст*, *пасти задніх*, *ні світ ні зоря* тощо.

Українська мова має дуже багату фразеологію, яка складалася протягом віків. Фразеологічне багатство нашої мови виявляє велику стійкість. Фразеологізми – продукт мовної творчості народу, вони містять стає й чітко окреслене значення, багато з них емоційно забарвлені й художньо оформлені, у них, особливо в прислів'ях і приказках, віддзеркалено глибоку мудрість народу, його історію та культуру.